

1895 μετετράπη εις μονόκλιτον ξυλόστεγον. Σώζονται τμήματα τοιχογραφιών 17ου-18ου αιώ-
νος. Δύο ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ ἔχουν χρησιμοποιη-
θῆ ὡς οἰκοδομικὸν ὕλικόν.

4. Μονήν Ἀρμᾶ

Ἐγένετο ἀποτόπωσις τῆς Μονῆς ταύτης.

ΧΑΛΚΙΣ

1. Φρούριον Εὐρίπου (Καρά-Μπαμπά)

Ὑπὸ τοῦ Ἐπιμηλοῦ ἐγένετο πρόχειρος μέ-
τρησις τοῦ τείχους ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας συνε-
τάγη ἡ παρατιθεμένη κάτοπις αὐτοῦ (Σχεδ. σ. 157).
Ἡ τοιχοποιία ἔχει ὑποστῆ εἰς πολλὰ σημεῖα ζη-
μίας, τῶν ὁποίων ἐζητήθη ἡ ἐπισκευή, ἥτις καὶ
ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἐπιμηλητείας Ἀρχαιοτήτων
Χαλκίδος.

Ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι οἱ δύο πολυγωνικοὶ
πύργοι εἰς τὰ ἄκρα τῆς κατόψεως, ἐκ τῶν ὁποίων
ὁ δυτικὸς ἀποτελεῖ, προφανῶς, τὸν ἀρχικὸν πυ-
ρῆνα τοῦ ὄχυροῦ. Εἰς τὴν τοιχοποιίαν του ἔχει
χρησιμοποιηθῆ τμῆμα βυζαντινοῦ θωρακίου.

Ἡ ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἐκκλησία τοῦ Προφήτου
Ἡλίας εἶναι μεταγενεστέρα ἄνευ σημασίας.

2. Βασιλικὴ Ἁγίας Παρασκευῆς

Ἐξητάσθη τὸ «Βαπτιστήριον» εὑρισκόμενον
ἐντὸς ἰδιωτικῆς οἰκίας, κειμένης εἰς ἀπόστασιν
30 μ. περίπου πρὸς δυσμάς.

3. Τζαμί

Ἐξητάσθη ἡ κατάσταση τοῦ κτίσματος καὶ
ἐζητήθη ἡ ἐπισκευὴ καὶ τακτοποιήσις αὐτοῦ.

4. Μουσεῖον

Κατεγράφησαν καὶ ἐφωτογραφήθησαν τὰ σπου-
δαιότερα τῶν παλαιοχριστιανικῶν καὶ βυζαντι-
νῶν γλυπτῶν (βλ. Ν. Γιαννοπούλου, ἐν Δελτίῳ
Χ.Α.Ε. Περίοδ. Β' Τομ. Α' τ. Γ' καὶ Δ', σ. 88 - 119).

ΣΚΥΡΟΣ

Εἰς Σκῦρον ὁ Ἔφορος ἐξήτασε 26 ναοὺς ἐντὸς
τῆς πόλεως καὶ εἰς τὰ περίχωρα, οἱ πλείστοι τῶν
ὁποίων παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον εἴτε ἀπὸ ἀρχι-
τεκτονικῆς ἀπόψεως, εἴτε ἀπὸ εἰκονογραφικῆς
διακοσμῆσεως καὶ φορητῶν εἰκόνων. Προέτεινε
τὴν ἐκτέλεσιν ἐργασιῶν συντηρήσεως καὶ ἐπι-
σκευῆς αὐτῶν ὡς καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὡς μνη-
μείων.

ΠΑΥΛΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

*

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ - ΦΩΚΙΔΟΣ

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΕΛΦΩΝ

Τὸ Μουσεῖον τῶν Δελφῶν, ἂν καὶ ὀλίγα μόνον
ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου (1935 - 1936) εἶχεν ἐπεκτα-
θῆ καὶ ἐπισκευασθῆ, δὲν παρεῖχε τὰς προϋποθέ-
σεις ὥστε τὰ προβλήματα τῆς ἀναδιοργανώσεώς
του νὰ ἀντιμετωπισθοῦν σύμφωνα με τὰς νέας
μουσειακὰς ἀντιλήψεις.

Οἱ χώροι τοὺς ὁποίους διέθετε καὶ δὴ οἱ βοη-
θητικοὶ ἦσαν ἀνεπαρκεῖς, ἡ δὲ διάταξις καὶ κατα-
σκευὴ τῶν αἰθουσῶν τοῦ ἀντιεπιστημονικῆ καὶ
ἀνταισθητικῆ.

Ἡ πρώτη ἐνέργεια πρὸς βελτίωσιν τῶν πολλῶν
καὶ μεγάλων ἐλλείψεων του ἐγένετο κατὰ τὸ 1956
με τὴν κατασκευὴν μιᾶς μεγάλης ἀποθήκης εἰς
τὸν χώρον τῆς πρὸ τοῦ Μουσείου πλατείας.

Ἡ πλήρης ἀνανέωσις τοῦ Μουσείου ἀπεφασί-
σθη τὸ 1958 συγχρόνως πρὸς τὰ ἀναληφθέντα
ἔργα τουριστικῆς ἀξιοποιήσεως τῆς περιοχῆς.

Χάρις εἰς τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Προέδρου
τῆς Κυβερνήσεως κ. Καραμανλῆ, ἐχορηγήθησαν
σημαντικαὶ πιστώσεις διὰ τὴν πραγματοποιήσιν
μεγάλης ἐκτάσεως οἰκοδομικῶν ἐπισκευῶν ἥδη
τὸ Μουσεῖον ἐκτὸς τῶν εὐρυχώρων καὶ μετὰ καλὸν
φωτισμὸν αἰθουσῶν ἐκθέσεως, περιλαμβάνει καὶ
καταλλήλους χώρους ἀποθηκέυσεως, ἐργαστήρια
καὶ δύο μεγάλα γραφεῖα.

Αἱ οἰκοδομικαὶ ἐργασίαι ἤρχισαν κατὰ τὸ θέ-
ρος τοῦ 1958 ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτο-
νος κ. Π. Καραντινοῦ, ἐξετελέσθησαν δὲ σταδια-
κῶς διὰ νὰ μὴ παρεμποδισθῆ ἡ λειτουργία τοῦ
Μουσείου, τὸ ὅποιον καὶ ἐλειτούργησε κανονικῶς
καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν ἐργασιῶν.

Πρῶτον, εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ Μουσείου καὶ
εἰς τὴν θέσιν ὅπου ὑπῆρχεν ἡ βεράντα κατεσκευά-
σθη μία μεγάλη αἶθουσα μήκους 40 μ. καὶ πλά-
τους 5 μ., προοριζομένη διὰ τὴν ἐκθεσιν ἀγγείων
καὶ μικροτεχνημάτων. Ἡ πρὸς Α. ὑαλόφρακτος
πλευρὰ τῆς, δίδει ἄφθονον φῶς εἰς τὴν αἶθουσαν,
ἐνθ' συγχρόνως μετριάζει τὴν δυσάρεστον ἐντύ-
πωσιν τοῦ μικροῦ σχετικῶς ὕψους τῆς (3 μ.),
ἐπιβληθέντος ἐκ τῆς θέσεως τῶν παραθύρων τῶν
ὀπισθεν αἰθουσῶν.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς κατασκευῆς
τῆς αἰθούσης ταύτης ἤρχισεν (θέρος 1959) ἡ
ἐπισκευὴ τῶν αἰθουσῶν τοῦ Μουσείου. Κατεδα-
φίσθησαν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἀνακατεσκευάσθη-
σαν, πλατύτεροι κατὰ δύο μέτρα καὶ μετὰ διάταξιν
ἀνάλογον πρὸς τὰ ἐκτεθησόμενα ἔργα, αἱ τρεῖς
μικραὶ αἰθουσαι, ὅπου πρότερον ἦσαν ἐκτεθειμέ-
να τὰ ἀγγεῖα. Τῆς αἰθούσης τῶν Σιφνίων μετε-

σκευάσθη μόνον ή στέγη διά νά δοθῆ φωτισμός ἐκ τῆς ὀροφῆς.

Ἐπίσης καί τῆς αἰθούσης τῶν Θεσσαλῶν ἐπεσκευάσθη μόνον ή στέγη, τὸ ἥμισυ τμήμα τῆς ὁποίας κατεσκευάσθη ἐπικλινῆς διά τήν δημιουργίαν φωταγωγῶν πρὸς ἐπαρκῆ φωτισμόν καί τοῦ βάθους τῆς αἰθούσης. Τὸ 1960 κατεδαφίσθη καί κατεσκευάσθη ἐκ νέου ή αἴθουσα τοῦ Ἡνιόχου, εὐρύτερα κατὰ 1 μ. καί με προσθήκην ὕψους 2 περίπου μέτρων.

Ὁ χώρος τῆς ἀποθήκης παρὰ τὸ Ἐφορεῖον, ὅπου ἦσαν ἀποτεθειμένα μὴ ἐκθέσιμα γλυπτά καί ἀρχιτεκτονικά τεμάχια, διερρυθμίσθη εἰς δύο μεγάλα γραφεῖα καί μίαν σχετικῶς μικρὰν ἀποθήκην.

Μεγάλη διώροφος καί με μεσοπάτωμα ἀποθήκη κατεσκευάσθη πρὸς Β. τοῦ Μουσείου καί παρὰ τήν αἴθουσαν τῶν Σιφνίων. Ἀκριβῶς δὲ ὀπισθεν καί πρὸς Δ. ταύτης κατεσκευάσθη εὐρύχωρος αἴθουσα ἐργαστηρίων μετὰ μεσοπατώματος, χρησιμοποιοιμένου προσωρινῶς δι' ἀποθήκευσιν μὴ ἐκθεσίμων γλυπτῶν. Τέλος, πλήρης ὑπήρξεν ή διαρρύθμισις τῶν πρὸ τοῦ Μουσείου ὑπαιθρίων χώρων.

Ἐπανεκθεσις. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1960 καί πρὶν ἀκόμη ἀποπερατωθῶν αἱ οἰκοδομικαὶ ἐργασίαι ἤρχισεν ή ἐπανεκθεσις τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει τὸ Μοσεῖον. Ἐντὸς τῆς νέας μεγάλης αἰθούσης ἐτοποθετήθησαν ἐξ μεγάλου μεγέθους δρῦναι προθηκαὶ ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐξετέθη ἀριθμὸς τῆς ἀγγείων καί μικρῶν χαλκῶν ἀντικειμένων. Ἡ κατάταξις τούτων δὲν εἶναι ὀριστική, διότι, ἔλλειπει ἐιδικοῦ τεχνίτου, δὲν κατέστι μέχρι τοῦδε δυνατὸν νά καθαρισθοῦν καί συμπληρωθοῦν πάντα τὰ πρὸς ἐκθεσίαν.

Ἀπὸ τὰ ἐκτεθέντα γλυπτά ἀφηρέθησαν γενικῶς οἱ σιδηροὶ σύνδεσμοι ἀντικατασταθέντες δι' ὀρειχαλκίνων, ἐξαιρέσει περιπτώσεών τινων, καθ' ἃς ὑπῆρχε κίνδυνος νά προξενηθοῦν ζημίαι. Ἐξ αὐτῶν τὰ περιόπτα ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ νέων βάθρων, κατασκευασθέντων ἐκ μαρμάρου Δομβραίνης.

Εἰς τὸν πρὸ τῆς αἰθούσης τῶν ἀγγείων δημιουργηθέντα χώρον καί εἰς τὸν ἄξονα τῆς κλίμακος ἐξετέθη ἐπὶ διβάθμου βάσεως ὁ ὀμφαλός. Ἐδῶ ἐξετέθη καί τὸ σωζόμενον τμήμα τῆς ζωφόρου τοῦ προσκηνίου τοῦ θεάτρου.

Ἡ προτέρα εἰσοδος τοῦ Μουσείου (χώλλ), ἀποτελεῖ νῦν αἴθουσαν ἐκθέσεως. Ἐντὸς αὐτῆς ἐξετέθησαν χαλκᾶ ἀντικείμενα τοῦ 7ου π.Χ. αἰῶνος : τὸ γνωστὸν δαιδαλικὸν ἀγαλμάτιον καί αἱ τρεῖς μεγάλου μεγέθους χαλκᾶ ἀσπίδες, εὐρήματα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Γάλλου ἀρχαιολόγου κ. Ferat κατὰ τὸ 1940, διά πρώτῃν φοράν ἐκτιθέμεναι (Πίν. 142 β, 144 γ). Εἰς τήν συνεχομένην πρὸς αὐτὴν ἔναντι τῆς θύρας μικρὰν αἴθουσαν

ἐξετέθησαν τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα τῶν Ἀργείων ἀδελφῶν (Κλέοβις καί Βίτων) (Πίν. 142 β), αἱ μετόπαι τοῦ «μονοπτέρου» τῶν Σικυωνίων καί ή μικρὰ ἀρχαῖκή κεφαλὴ τῆς Σφιγγός ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Γαλαξειδίου. Εἰς τήν αἴθουσαν τῶν Σιφνίων ἐξετέθησαν καί πάλιν τὰ γλυπτά τοῦ θησαυροῦ καί ή Σφιγξ τῶν Ναξίων.

Ἡ ζωφόρος ἐξετέθη εἰς τρόπον ὥστε νά παρουσιάζονται ἐν συνεχείᾳ αἱ κατὰ τὰς πλευράς τοῦ οἰκοδομήματος παραστάσεις. Τὸ σωζόμενον ἀνατολικὸν ἀέτωμα ἐτοποθετήθη ὑπεράνω τῆς ἀντιστοιχοῦ πλευρᾶς τῆς ζωφόρου (Πίν. 142 γ) χωρὶς βεβαίως με τήν τοποθέτησιν ταύτην νά σκοπῆται ἀναστήλωσις, ἀλλ' ἀπλῶς διά νά παρουσιασθῆ ή ἐνυπάρχουσα μεταξὺ αὐτῶν σχέσις. Με τήν αὐτὴν πρόθεσιν ἐτοποθετήθησαν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταῦτη καί τὰ σωζόμενα τμήματα τῆς θύρας τοῦ σηκοῦ τοῦ θησαυροῦ.

Ἐπὶ ἰδίῳν βάθρων ἐτοποθετήθησαν ή κόρη τοῦ θησαυροῦ τῶν Σιφνίων καί ή ἀρχαιότερα κεφαλὴ ἀγάλματος ὁμοίου τύπου. Ἡ Σφιγξ τῶν Ναξίων διαλυθεῖσα διά νά ἀφαιρεθοῦν οἱ σιδηροὶ σύνδεσμοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐπιφέρει σοβαρὰς ζημίας, ἐτοποθετήθη ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς τῆς ἐνεπιγράφου βάσεως καί τοῦ ἀνωτάτου σπονδύλου τοῦ ἀρχαίου κίονος. Ἡ διάλυσίς τῆς ἐπέτρεψε νά γίνουν διάφοροι διορθώσεις περὶ τῶν ὁποίων θά γίνη λόγος ἄλλαχού. Ἡ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι ὅτι τὰ πτερά τῆς συνεκολλήθησαν εἰς τήν ἀκριβῆ θέσιν των, ἐνῶ πρότερον εἶχον συγκολληθῆ κατὰ 0.02 μ. χαμηλότερον καί ὡς ἐκ τούτου παρουσίαζον κλίσιν πρὸς τὰ ὀπίσω με τήν νέαν τοποθέτησιν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, με ἀποτέλεσμα νά γίνεταί αἰσθητὴ ή πρὸς τὰ ἐμπρὸς κίνησις τῆς Σφιγγός.

Εἰς τήν ἰδίαν ὡς καί παλαιότερον αἴθουσαν ἐξετέθησαν, τοποθετηθέντα ἐπὶ κτισθέντος πέριξ τῆς αἰθούσης βάθρου, τὰ γλυπτά ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων (μετόπαι καί ἐναέτια, Πίν. 143 α). Εἰς τὰς παρακειμένας δύο αἰθούσας, αἵτινες ἐπικοινωνοῦσαι διά μεγάλου ἀνοίγματος παρουσιάζονται ὡς μία, ἐτοποθετήθησαν τὰ γλυπτά τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Εἰς τήν μεγαλυτέραν ἐξ αὐτῶν, προβλεφθεῖσαν εἰδικῶς διά τὸ ἀέτωμα ἐξετέθησαν : τὸ ἀνατολικὸν ἀέτωμα τοῦ ναοῦ (Πίν. 142 α), τμήματα ἀπὸ τὰς ὑδρορροῶς τῶν ναῶν τοῦ 6ου καί 4ου αἰῶνος, ή Νίκη (τὸ ἀκρωτήριο τοῦ ναοῦ) καί ἐπιγραφαὶ σχετικαὶ με τὰς οἰκοδομικὰς ἐργασίας τοῦ ναοῦ, τοῦ 4ου αἰῶνος. Ἐνωθεν τοῦ ἀνοίγματος τοῦ χωρίζοντος τὰς αἰθούσας ἐξετέθη ή λατινική ἐπιγραφή τοῦ αὐτοκράτορος Δομετιανοῦ.

Ἐντὸς τῆς ἰδίας αἰθούσης ἐτοποθετήθη καί μικρὸς ἀρχαῖκός κοῦρος. Εἰς τήν ἑτέραν αἴθουσαν

καί ἔναντι τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος τοῦ ναοῦ ἐτοποιηθήσαν τὰ γλυπτὰ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος. Ἐντὸς τῆς ἰδίας αἰθούσης ἐτοποιηθή τὸ ἄγαλμα γυναικείας μορφῆς κινουμένης ἐν σπουδῇ καὶ ὁ ὕμνος πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα.

Ἡ ἐπομένη αἶθουσα προορίζεται διὰ τὴν ἔκθεσιν ἔργων τοῦ 5ου καὶ 4ου π.Χ. αἰῶνος. Ἔχουν ἤδη ἐκτεθῆ ἔντός αὐτῆς ἡ ἐπιτύμβια στήλη τοῦ ἀποξυομένου καὶ δύο ἀκόμη ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα. Εἰς μικρὰν προθήκην ἐντὸς τῆς ἰδίας αἰθούσης ἐξετέθησαν τρεῖς πῆλιναι προτομαὶ γυναικῶν (Πίν. 144 α, β), εὑρεθεῖσαι κατὰ τὸ 1959 ὁμοῦ μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀντικειμένων, ἀγγείων, εἰδωλίων κ.λ.π., εἰς ἀποθέτην τυχαίως ἀνακαλυφθέντα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μουσείου κατὰ τὰς οἰκοδομικὰς ἐργασίας.

Προκειμένου, εἰς τὴν παρακειμένην μικρὰν αἶθουσαν, νὰ ἐκτεθοῦν τὰ γλυπτὰ τῆς Θόλου, ἐξετέθη εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης τῶν ἀναγλύφων καὶ ὁ μαρμάρινος βωμὸς ἐκ τοῦ τεμένου τῆς Πιρναίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐπίσης ἀφηρέθησαν οἱ σιδηροὶ σύνδεσμοι ἀντικατασταθέντες δι' ὀρειχαλκίαν. Ἡ ἐπανεκθεσις τοῦ κίονος τῶν χορευτριῶν δὲν πρόκειται νὰ βραδύνη δεδομένου ὅτι ἡ προεργασία διὰ τὴν ἐπανίδρυσιν τοῦ ἔχει ἤδη περατωθῆ. Διὰ τὴν σύνδεσιν καὶ στήριξιν τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ ἐχρησιμοποίηθη ἀνοξείδωτος χάλυψ.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἔκθεσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ Μουσείου προχωρεῖ καὶ ἡ τακτοποίησις τῶν ἀποθηκῶν. Εἰς τὸ ὑπόγειον τῆς νέας μεγάλης ἀποθήκης, παρὰ τὴν αἶθουσαν τῶν Σιφνίων, κατεσκευάσθησαν 4 μεγάλα ξύλινα ἰκριώματα μετὰ τῶν ἀναλόγων « ραφίων », ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτοποιηθήσαν προχειρῶς διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια. Εἰς τὸν ἀνω ὄροφον τῆς ἀποθήκης ταύτης ἐξετέθησαν, τακτοποιηθέντα ἐν μέρει, ἐντὸς 4 μεγάλων ξυλίνων προθηκῶν ἀγγεῖα καὶ διάφορα μικρὰ πῆλινα ἀντικείμενα. Εἰς τὸ μεσοπάτωμα δὲ τῆς ἀποθήκης ταύτης κατεσκευάσθησαν δύο μεγάλαι θῆκαι περιλαμβάνουσαι 200 περίπου συρτάρια διὰ τὴν τακτοποίησιν διαφόρων ὀστράκων. Εἰς τὸν πρὸ τοῦ Μουσείου χῶρον καὶ ἐπὶ τῆς στέγης τῆς παρὰ τὴν πλατεῖαν ἀποθήκης, καταλλήλως διαρρυθμισθείσης, ἐξετέθη, τὸ θέρος τοῦ 1960, τὸ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἀνευρεθὲν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου ψηφιδωτὸν δάπεδον παλαιοχριστιανικῆς ἐκκλησίας.

Τέλος, εἰς τὸν πρὸ τῶν γραφείων ὑπόστεγον χῶρον ἐτοποιηθήσαν ἐπὶ νέων βῆθρων τὰ τρία ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ρωμαϊκῶν χρόνων ἀγάλματα : Ἀπόλλωνος κιθαρωδοῦ, γυναικείας μορφῆς ἐνδεδυμένης καὶ γυμνοῦ νέου (Πίν. 143 β).

Τὸ Μουσεῖον ἐφωδιάσθη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου μὲ τὰ ἀπαιτούμενα ἐπιπλα. Ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Π. Καραντινοῦ κατεσκευάσθησαν τὰ δρῦνα ἐπιπλα τοῦ ἐκδοτηρίου τῶν εἰσιτηρίων ἤτοι : τὸ ἐπιπλον τοῦ ταμείου, μία μεγάλη προθήκη διὰ τὰ παλούμενα φωτογραφικὰ δελτάρια, βιβλία κ.λ.π. καὶ ἐρμάριον διὰ τὴν φύλαξιν τῶν ἐπανωφορίων κ.λ.π. τῶν ἐπισκεπτῶν.

Εἰδικὴ πίστωσις ἐχορηγήθη διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μουσείου· ἠγοράσθησαν δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι καὶ 1950 τόμοι τοῦ BCH, τῶν ὁποίων ἐγένετο καὶ ἡ βιβλιοδέτησις.

Τέλος ἤρχισεν, ἔχουσα ἤδη ἀρκετὰ προχωρήσει, ἡ ἀντιγραφὴ τῶν εὑρετηρίων τοῦ Μουσείου.

ΙΩΑΝΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

DELPHES

A partir de 1946, l'Ecole Française a repris à Delphes des travaux d'aménagement, d'entretien et de classement, et la préparation de nouveaux fascicules de publication. En 1949, des fouilles ont été pratiquées dans la région comprise entre le temple et l'autel, et dans la région Nord-Est du sanctuaire. L'habitat mycénien et géométrique a été dans ce secteur systématiquement exploré. D'autres travaux ont affecté l'agora romaine, la source Kerna, l'Hermaion. De 1950 à 1955 ont été poursuivies les recherches et les études. En 1956 et 1957 la fouille de la région située à l'Est des Thermes de l'Est a été étendue.

La Chronique annuelle du Bulletin de Correspondance hellénique donne l'état d'avancement des travaux et des études. A côté de nombreux articles publiés dans cette revue, la bibliographie delphique s'est enrichie de 7 fascicules nouveaux publiés dans la série des Fouilles de Delphes : J. Bousquet : *Le trésor de Cyrène* (1952).

P. Amandry : *La Colonne des Naxiens et le Portique des Athéniens* (1953).

J. Pouilloux : *La région Nord du sanctuaire* (1960).

J. Jannoray : *Le Gymnase* (1953).

R. Flacelière : *Inscriptions de la Terrasse du Temple* (1954).

P. de La Coste-Messelière : *Sculptures du Trésor des Athéniens* (1957).

F. Chamoux : *L'Aurige* (1955).

On citera encore un ouvrage de P. Amandry, dans la Bibliothèque des Ecoles françaises d'Athènes et de Rome : *La mantique apollinienne à Delphes. Essai sur le fonctionnement de l'Oracle* (1950).

ÉCOLE FRANÇAISE D'ATHÈNES

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΦΩΚΙΔΟΣ

ΦΘΙΩΤΙΣ

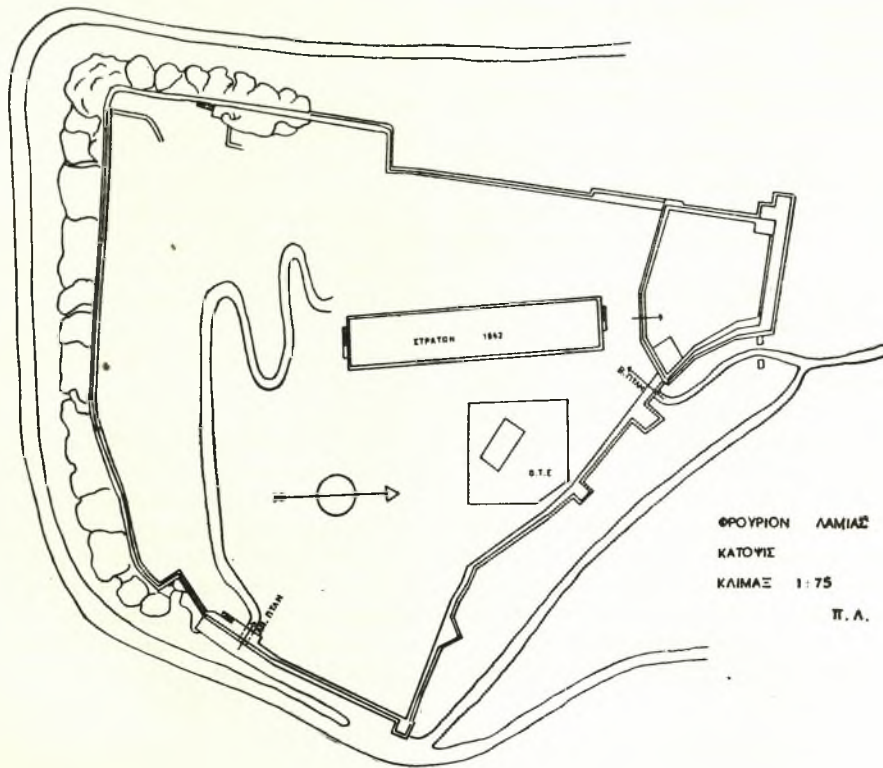
α' ΛΑΜΙΑ

1. Φρούριον

Τὸ φρούριον τῆς Λαμίας, σωζόμενον σήμερον καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν, εἶναι τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς περιοχῆς (βλ Σχεδιογρ.). Διατηρεῖ εἰσέτι μεγάλα τμήματα τῆς ἀρχαίας Ἀκρο-

Καταλανῶν κυρίως— κατακτητῶν τοῦ μεσαίωτος, τῆς Τουρκοκρατίας, ὡς καὶ αἱ κατὰ τὸν προηγούμενον αἰῶνα ἐσπευσμένοι καὶ πρόχειροι τοιαῦται.

Ἡ τοιχοποιία ἔχει πλάτος 1,35 μ., ἡ κορυφή δὲ τοῦ τείχους καταλήγει εἰς ὀδοντωτὰς ἐπάλλξεις μετὰ περιδρόμου πλάτους 0,90 μ. Φέρει δύο πύλας: μίαν πρὸς Ἀνατολάς, ἥτις ἦτο ἡ κυρία εἰσόδος καὶ ἑτέραν πρὸς Βορρᾶν, ἥτις κατεστράφη ἐσχάτως, κατὰ τὴν κατασκευὴν ἐντὸς τοῦ φρουρίου σταθμοῦ τοῦ Ο.Τ.Ε. Ἔνεκα τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας καὶ τῆς διαρπαγῆς τοῦ οἰκοδομικοῦ ὕλικού του, ὑπέστη

λαμίας τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ., ἐπὶ τῶν ὁποίων κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰῶνων ἠγέρθησαν, ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε κυρίων τοῦ ὄχυρου, ἕτερα τείχη συμφώνως πρὸς τὸν τρόπον δομῆσεως καὶ τὰς συνθήκας ἀμύνης ἐκάστης ἐποχῆς. Οὕτω, πλὴν τῶν τμημάτων τῆς Ἀκρολαμίας κατὰ τὸ πολυγωνικὸν καὶ τὸ ἰσόδομον σύστημα, τῶν σωζομένων εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν κατὰ τὴν δυτικὴν κυρίως πλευρὰν τοῦ ὄχυρου (Πίν. 145 α, δ), δύνανται νὰ καθορισθοῦν αἱ κατὰ τὸ τέλος τῆς παλαιοχριστιανικῆς περιόδου γενόμεναι ἐπισκευαί, αἱ συμπληρώσεις τῆς Βυζαντινῆς περιόδου, αἱ τῶν ἐκ τῆς Δύσεως — τῶν

σοβαρωτάτας ζημίας περιελθόν εἰς ἐπικίνδυνον κατάστασιν, ἀπὸ ἀπόψεως στατικῆς.

Ἔθεν, αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1958 γενόμεναι ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, ἐργασίαι ἀπέβλεψαν κυρίως εἰς τὴν ἐπισκευὴν καὶ ἀσφάλισιν ἐτοιμορρόπων τμημάτων τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ τείχους, τὰ ὅποια λόγῳ τῆς θέσεώς των ἀπετέλουν κίνδυνον διὰ τὰς οἰκίας καὶ τοὺς περιοίκους. Ἀπεκατεστάθη εἰς τὴν ἀρχικὴν τῆς μορφῆς ἡ ἀνατολικὴ πύλη, ὕψους 2,95 μ. καὶ μήκους 2,09 μ. (ἐσωτερικαὶ διαστάσεις), ἥτις ὑπὲρ τὸ χαμηλὸν τοξωτὸν ἐκ παρο-

λίθων υπέρθυρον φέρει ἀνακουφιστικὸν τόξον ἐξ ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἐντὸς τοῦ τυμπάνου τετράγωνον ἀβαθὴ κόγχην, ἐνθα ὑπῆρχεν ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφὴ (Πίν. 145 β, γ, 146 γ).

Εἰς τὴν εἰσοδὸν ἐποποθετήθη βαρεῖα ξυλίνη θύρα, ὕψους 3,40 μ., μήκους 2,35 μ. καὶ πάχους 0,13 μ., ἀσφαλισθεῖσα διὰ σιδηρῶν συρτῶν, ἐλήφθη δὲ πρόνοια διὰ τὴν ἐκροὴν τῶν ἐκ τοῦ φρουρίου ὕδατων, δι' ἀφαιρέσεως τῆς ἐπιχώσεως, ἥτις ἀνήρχετο εἰς ὕψος 1,00 μ.

Ἐν συνεχείᾳ καθιρέθησαν πολλὰ ἐτοιμορροπα μέρη τῆς τοιχοποιίας εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ τείχους, τὰ ὅποια καὶ ἐπανεκτίσθησαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δομῆς ἀλλὰ δι' ἰσχυροῦ μείγματος (Πίν. 145 ε).

Αἱ γενόμεναι στερεωτικαὶ ἐργασίαι εἰς τὴν πλευρὰν ταύτην καταλαμβάνουν ἑκτασιν 61,00 μ², μὲ μέσον βάθος 1,00 μ. περίπου.

Αἱ ἐργασίαι συνεχίσθησαν καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1959. Αὗται ἀπέβλεψαν εἰς τὴν ἐπισκευὴν καὶ στερέωσιν ἐτοιμορρόπων τμημάτων τοῦ τείχους κατὰ τὴν νοτιὰν καὶ δυτικὴν αὐτοῦ πλευρὰν.

Κυρίως τῆς νοτίας πλευρᾶς αἱ ζημίαι ἦσαν αἰσοβαρῶτεραι, πρὸς ἄρσιν τῶν ὀπίσθων ἀνεστηλώθη ἑκτασιν 194,00 μ² μέσου πάχους 0,90 - 1,00 μ. (Πίν. 146 δ, ε). Λόγῳ δὲ τῆς παρατηρουμένης διαφορᾶς εἰς τὸν τρόπον δομῆς τῆς πλευρᾶς ταύτης, αἱ γενόμεναι ἐπισκευαὶ προσηρμόσθησαν πρὸς τὸν τρόπον δομῆς ἐκάστου τμήματος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ αὐτὴ νοτιὰ πλευρὰ εἶναι ὀρατὴ καθ' ὅλον τῆς τὸ μήκος ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐγένοντο ἀνάλογοι συμπληρώσεις τοιχοποιίας, ὥστε ἡ κορυφὴ τοῦ τείχους νὰ λάβῃ εὐθύγραμμον ἐμφάνισιν.

Εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἐνθα, ὡς ἐλέχθη, σώζεται τὸ ἀρχαῖον τείχος, ἀνεστηλώθησαν δὲ κατεστραμμένα μεγάλα τμήματα, συνολικῶν διαστάσεων 30,00 μ².

2. Ναὸς Παναγίας Ἀρχοντικῆς (Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου)

Ἐδρῖσκειται ὑπὸ τὸ Φρούριον. Ἐν κατόψει εἶναι κτήριον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, ἐξωτερικῶν διαστάσεων 21,60 X 6,80 μ. (ἐσωτερικαὶ διαστάσεις τοῦ κυρίως ναοῦ 17,00 X 6,00 μ.). Διὰ μιᾶς σειρᾶς ἐκ 5 κτιστῶν λεπτῶν στύλων διαιρεῖται εἰς δύο ἄνισα κλίτη. Φέρει ξυλινὴν ὀριζοντίαν ὀροφήν, καλυπτομένην ἐξωτερικῶς διὰ δικλινοῦς στέγης ἐκ κεράμων, πρὸς δυσμᾶς δὲ προστεθειμένον μεταγενεστέρως νάρθηκα.

Ἐκ τοῦ ζωγραφικοῦ διακόσμου διατηροῦνται μεγάλα σύνολα, παραδείγματα καλῆς τέχνης τοῦ 18ου αἰῶνος.

Ἐπὲρ τὴν νοτιὰν θύραν σφάζεται ἡ ἐπιγραφὴ :

Ἐπει τῇ ἀρχιερασίᾳ τοῦ Θεοφιλεστάτου /
ἐπισκόπου Ζιτωνίου κυρίου Ἀρθίου /
† ὁ θεῖος ἦκος οὗτος ἐπονοματῆ τῆς Ἐπεραγίας /
Θεοτόκου ἤτη τῶν ἰσοδῶν τῆς . . ἐκ φθόνους τοῦ
μησοκάλου /
ἐκατακᾶν ἐξ ἐδάφους. Ἡδοῦ πάλιν θεοῦ εὐδο-
κοῦντος ἀνακενήθη ἐπεὶ ἔτους ΑΨΞ /
Διὰ ἐξόδων τοῦ ἐντιμοτάτου Ἀρχ. Κυρίου. Κυ-
ρίου. Δημητρίου Παπαδημητρίου /
ταπεινοῦ κτήτορος Διὰ δὲ /
συνδρομῆς τῶν ἐντιμοτάτων ἀρχόντων. Κυρίου.
Κυρίου Ἰωαννάκου Καὶ Κυρ. Δούκα /
Καὶ τῶν λοιπῶν
Καὶ ἀνηστορίθι δηὰ ἐξόδων τοῦ ἐδεσμοτάτου
Κυρίου Παπα Ἰω-
Ἰοῦ τοῦ Παπα ἀναστασίου Ἰωνόμου /
Ἐτους ΑΨΞΒ μῆνος Ἰουνίου κ α.

3. Ναὸς Ἁγίας Δεσποίνης

Τρίκλιτος μεταγενεστέρη βασιλική, ἡ ὅποια πιθανῶς εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς θέσεως ἀρχαιοτέρας ἐκκλησίας. Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας κατεγράφη κορινθιακὸν κιονόκρανον, ὕψους 0,41 μ. καὶ θαράκιον βυζαντινὸν (διαστ. 0,525 X 0,38 μ.) φέρον 4 ρόδακας εἰς τὰ κενὰ τῶν κεραιῶν σταυροῦ (Πίν. 146 α).

4. Ἁγιος Μηνᾶς

Ναῖσκος εἰς τὰς ὑπαρεῖας τοῦ λόφου τοῦ φρουρίου, κτισθεὶς περὶ τὸ 1710. Σώζονται λείψανα τοιχογραφιῶν, ὡς ἡ Πλατυτέρα καὶ κάτωθεν ταύτης οἱ 4 Ἱεράρχαι, τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος.

Κατεγράφησαν : Εἰκὼν τοῦ Παντοκράτορος, τμήμα μαρμαρίνου θαρακίου (7ου αἰῶνος) εἰς τὸ δάπεδον τοῦ Ἱεροῦ, μετὰ γλυπτοῦ κανθάρου, βλαστῶν καὶ παγωνίου καὶ μαρμαρίνον κιονόκρανον, λεβητοειδές, ὑπὸ τὸν ξυλινὸν στύλον τοῦ στεγάστρου, μὲ γλυπτὸν σταυρὸν ἐν μέσῳ φύλλων (Πίν. 147 α).

β' ΑΧΙΝΟΣ

Ὁ Ἐπιμελητὴς κατὰ τὴν μετάβασιν του εἰς Ἀχινὸν ἐμελέτησε τὰ μνημεῖα τῆς περιοχῆς καὶ κατέγραψε διεσκορπισμένα ἀρχαῖα.

1. Παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Δημητρίου Γεωργακοπούλου ὑπάρχουν τὰ ἐξῆς μέλη :

- α'. Τρεῖς ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ
- β'. Τμήμα θαρακίου παλαιοχριστιανικοῦ
- γ'. Τμήμα ἀρραβδότου κίονος
- δ'. Ἀπλῆ βάσις, ἄνω διαμέτρου 0,50 μ., μὲ ὑποδοχὴν θαρακίου
- ε'. Τμήμα κιονίσκου
- στ'. Ἀκέραιος ἀμφικιονίσκος, ὕψους 1,23 μ., μήκους 0,60 μ. καὶ πλάτους 0,19 μ.

ζ'. Ὡραία μικρά ἰωνική βάση, ὕψους 0,16 μ., ἄνω διαμέτρου 0,33 μ.

η'. Πέντε τμήματα κιονίσκων, διαμέτρου 0,18 - 0,22 μ.

θ'. Μικρά ἰωνική βάση, ὕψους 0,11 μ., ἄνω διαμέτρου 0,26 μ.

ι'. Πολλὰ πηλινὰ πλάκες, διαστάσεων 0,38 X 0,29 X 0,045 μ.

2. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Χρήστου Ἄγγελοκωνσταντῆ ὑπάρχουν :

α'. Ἰωνικὸν κιονόκρανον μετὰ συμφοῦς τμήματος ραβδοῦ κίονος, ἀρίστης ἐργασίας, ὕψους 0,34 μ., διαστάσεων ἄβακος 0,45 X 0,40 μ.

β'. Μαρμαρινὴ πλάξ, ὕψους 0,361, μήκους 0,35 καὶ πλάτους 0,105 μ. μετὰ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν (Πίν. 146 β) :

ΕΧΙΝΑΙΩΝ Α
ΠΟΛΙΣ ΤΟΝ
ΝΑΟΝ ΑΘΑ
ΝΑΙ ΙΑΙΔΙΤΑ
ΜΙΕΥΟΝΤΟΣ
ΛΑΓΕΤΑ
ΤΟΥΛΥ
ΣΩΝΟΣ

3. Θέσις Σκουρέϊκα:

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην σχηματίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἄνοιγμα, διὰ μεγάλων παρολίθων, ὁδηγοῦν εἰς σήραγγα κατερχομένην εἰς ἀπροσδιόριστον βάθος.

4. Πρὸ τοῦ καφενείου Κόρακα

Κατὰ τὴν διάνοξιν αὐλακὸς πρὸς τοποθέτησιν ἀγωγοῦ ὕδατος, εὑρέθη κυκλικὸς τοίχος, πλάτους 0,80 μ., κατεσκευασμένος διὰ μεγάλων δόμων.

5. Ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως τοῦ Ἐχίνου

Ἐκ τῆς ὀχυρώσεως σώζονται : Τετράγωνος πύργος μετὰ μεταγενεστέρως μετασκευάς. Ἄλλος τετράγωνος πύργος, ὑψηλότερον τοῦ προηγουμένου, μετὰ καταστραμμένην τὴν ἀνατολικὴν καὶ νοτιανὰ πλευράν. Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως σώζονται μεγάλα σύνολα εἰς 4 ἐπαλλήλους σειράς, ἐκ μεγάλων καλοπελεκημένων φαιῶν λίθων, ὕψους 0,67 μ., μήκους 1,30 μ. καὶ πλάτους 0,53 μ., κατὰ τὴν ἰσόδομον τεχνικὴν.

6. Ναὸς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

Τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως καταλαμβάνει σήμερον τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου. Ἐντὸς τούτου ὑψοῦται ταπεινὸς ναῖσκος, μονόκλιτος, ξυλόστεγος, μετὰ εὐρεῖαν ἀψίδα τοῦ ἱεροῦ.

Ἐκ τοῦ ζωγραφικοῦ διακόσμου σώζονται μεγάλα σύνολα εἰς τὸ ἱερόν καὶ τὸν βόρειον τοίχον, κεκαλυμμένα ἐν μέρει ὑπὸ ἀσβεστοκονιάματος.

Εἰς τὸ τεταρτοσφαιρίον εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος φέρουσα πρὸ τοῦ στήθους εἰς δίσκον τὸν Χριστόν, ἑκατέρωθεν δὲ ταύτης δύο ἄγγελοι ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἄνω. Κάτωθεν ταύτης ὑπάρχουν 4 Ἱεράρχαι.

Εἰς τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον παρίσταται ἡ Θεία Λειτουργία, μιμουμένη τὴν ὁμοίαν παράστασιν εἰς τὴν Περιβλεπτον τοῦ Μυστρά.

Εἰς τὴν Πρόθεσιν ἡ Ἄκρα Ταπεινώσεως καὶ ἀριστερὰ ταύτης τὸ δράμα τοῦ Πέτρου Ἀλεξανδρείας.

Εἰς τὸν βόρειον τοῖχον, ἀμέσως πρὸ τοῦ τέμπλου εἰκονίζεται ἡ Δέησις (Θεοτόκος—Χριστός—Πρόδρομος) καὶ μετ' αὐτὴν, κάτω μὲν μία σειρά ὀλοσώμων ἁγίων, ἄνω δὲ ἐντὸς πλαισίων διάφοροι σκηναί.

Ἡ σχεδίασις τῶν μορφῶν, αἱ ὁποῖαι σημειωτέον εἶναι ἐξαιρετικῶς ὡραῖαι, εἶναι ἀκριβῆς. Τὰ χρώματα φωτεινά, εἰς ἐπιτυχεῖς συνδυασμούς καὶ βαθμιαίας μεταπτώσεις ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ εἰς τὸ σκιερὸν, συνθέτουν μίαν εὐχάριστον ἁρμονίαν. Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου δύνανται νὰ χρονολογηθοῦν εἰς τὸν 16ον ἢ τὸ ἀργότερον τὸν 17ον αἰῶνα.

7. Ναῖσκος Ἁγίας Παρασκευῆς

Εὑρίσκεται ὀπισθεν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἶναι ἐκτισμένος ἐπὶ ἀρχαίου κτηρίου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ διενεργηθῇ ἐκεῖ ἀνασκαφή.

8. Ναὸς Ἁγίων Θεοδώρων

Ναὸς κτισθεὶς προσφάτως. Παρ' αὐτὸν ὑπάρχουν :

α'. Ἐπιγραφή ἐπὶ ἐπιτυμβίας στήλης

ΑΣΚΛΑΠΙΑΔΑΣ
ΑΡΧΕΛΑΟΥ
ΙΚΚΥΛΑ
ΩΣΙΚΡΑΤΕΟΣ

β'. Δύο πόδες τραπεζῶν μετὰ ραβδώσεων.

9. Ἅγιος Ἀθανάσιος

Ἐντὸς τοῦ κτήματος Νικολάου Καμπούρη, καὶ εἰς θέσιν Περιβολάκι, εὑρίσκετο ἄμορφος μᾶζα ἐρειπίων ἀρχαίου κτίσματος, κεκαλυμμένη ὑπὸ πλουσίας ἀγρίας βλαστήσεως. Μετὰ τὴν κοπὴν τῶν θαμνοειδῶν καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν συντριμμάτων (δαπάναις τοῦ Ἐπιμελητοῦ), ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια (σωζόμενα εἰς ὕψος 0,70 μ.) παραλληλογράμμου ἐν κατόψει ναοῦ, ἐσωτερικῶν διαστάσεων 9,10 X 4,40 μ., μετὰ ἡμικυκλικὴν ἀψίδα τοῦ ἱεροῦ, διαμέτρου 2,15 μ. καὶ ἀκτίνος 1,10 μ. Αἱ τρεῖς θύραι, ἀνά μία εἰς τὸν νότιον, δυτικὸν καὶ βόρειον τοίχον, ἔχουν ὡς ὀρθοστάτας μεγάλους ὀρθογωνισμένους δόμους.

Εἰς τὴν Β.Α. γωνίαν ἀνευρέθη μέρος τοῦ ψη-

φιδωτοῦ διαπέδου, τοῦ ὁποῦ ὅμως ἡ πλήρης ἀποκάλυψις δὲν κατέστη δυνατή.

Ἐκ τῶν ἔρειπίων ἀνεσῦρθησαν τὰ ἐξῆς:

α'. Μικρὸν κιονόκρανον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου.

β'. Τμήμα τόξου μαρμαρίνου.

γ'. Θραύσμα τετραπλευροῦ μαρμαρίνης τραπέζης μὲ κυματοειδῆς πλαίσιον.

δ'. Ἐλιξ ἰωνικοῦ κιονοκράνου ἐπιμελοῦς ἐρσασίας (πλ. 0,28 μ.).

ε'. Ἀκεραία κυβόσχημος βάσις (ὕψους 0,455, μήκους 0,45, καὶ πλ. 0,32 μ.), ἐκ φαιοῦ ἐντοπίου λίθου, ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς ὁποίας ὑπάρχουν αἱ κοιλότητες ἐνθα προσηρμόζοντο οἱ πόδες χαλκίνου ἀγάλματος. Ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν στενῶν πλευρῶν εἰκονίζεται, εἰς χαμηλὸν ἀναγλυφον, σταυρὸς καὶ ὑπερθεν αὐτοῦ ἡ ἐπιγραφὴ

Ο ΑΓΙΟΣ Α
ΘΑΝΑΣΙ
ΟC ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑC
(Πίν. 147 γ)

στ'. Κιονόκρανον ἐκ λεπτοκόκκου πάρου λίθου, διακεκοσμημένον δι' ὀκτῶ φύλλων καὶ ἐλίκων. Ἡ βάσις αὐτοῦ σχηματίζεται ὀκτάπλευρος (ὕψος 0,32 μ., πλάτος 0,485 μ.) (Πίν. 147 δ).

ζ'. Κιονόκρανον ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ.

η'. Τρία τμήματα ἰωνικῶν βάσεων.

θ'. Τρία θραύσματα διατηρήτων θωρακίων.

ι'. Τμήμα ἀμφικιονίσκου.

ια'. Τέσσαρα τμήματα κιόνων.

ιβ'. Πήλιναι πλάκες, διαστάσεων 0,33 X 0,32 X 0,04 μ.

Διὰ τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς μορφῆς καὶ τῆς χρονολογήσεως τοῦ κτίσματος εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ μικρὰ ἀνασκαφή.

γ' ΑΝΩ ΤΙΘΟΡΕΑ-ΒΕΛΙΤΣΑ

1. Προφήτης Ἡλίας

Μονόκλιτον καμαροσκεπὲς ναῦδριον εὑρισκόμενον εἰς τὸ νότιον ἄκρον τοῦ χωρίου. Εἶναι ἐκτιμῆμενον δι' ὕλικου ἐξ ἀρχαίων κτισμάτων. Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ βορείου τοίχου ἀναγιγνώσκεται χαραγμένη ἐπὶ τοῦ ἐπιχρίσματος ἡ λέξις ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ. Φέρει κτιστὸν τέμπλον. Ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν σώζονται : ἡ Πλατυτέρα (Πίν. 147 β) καὶ Τέσσαρες Ἱεράρχαι εἰς τὴν κόγχην τοῦ Ἱεροῦ, ἡ Ἄκρα Ταπεινώσις εἰς τὴν Πρόθεσιν. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν ταύτην παράστασιν ὑπάρχει ἐπιγραφὴ ὑπὸ δύο τόξα ἐνθα ἀναγιγνώσκονται ὀνόματα ἱερέων καὶ ἡ χρονολογία ΑΧΙΕ. Εἰς τὸ τέμπλον εἶναι ἐξωγραφισμένοι : ἡ Θεοτόκος, ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Πρόδρομος, ἄνωθεν δὲ αὐτῶν ἡ Μεγάλῃ Δέησις. Τέλος εἰς τὸν βόρειον τοί-

χον εἰκονίζεται ὁ Προφήτης Ἡλίας. Δύο ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ εἶναι ἐντειχισμέναι εἰς τὸν ναῖσκον καὶ ἐν δωρικὸν κιονόκρανον ἀπόκειται παρὰ τὴν εἴσοδόν του.

2. Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος

Μονόκλιτος καμαροσκεπὲς βασιλικὴ μὲ κτιστὸν τέμπλον. Ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν σώζονται : ἡ Ἄκρα Ταπεινώσις εἰς τὴν Πρόθεσιν, ὀλόσωμοι Ἅγιοι εἰς τὸν νότιον τοίχον καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἰς τὸν βόρειον. Αἱ τοιχογραφίαι εἶναι τῆς ἰδίας τέχνης καὶ ἐποχῆς μὲ τὰς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ. Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ βορείου τοίχου εἶναι ἐντειχισμένον τὸ ἄνω τμήμα μεγάλης μαρμαρίνης στήλης, ἐπιστεφομένης ὑπὸ ὀραίου ἀναγλύπτου ἀνθεμίου (Πίν. 147 ε).

Κατὰ μαρτυρίας τῶν κατοικῶν εὐρέθησαν παλαιότερον ψηφιδωτὰ δάπεδα βορείως τοῦ ναοῦ καὶ βορείως τοῦ νέου σχολείου τοῦ χωρίου.

3. Ἀββά

Κατὰ τὴν ἀνεγερσιν, παρὰ τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ναοῦ εἰς μνήμην τοῦ Ἀββά Ζωσιμᾶ, ἐγένετο μικρὰ σκαφικὴ ἔρευνα, κατὰ τὴν ὁποίαν εὐρέθησαν (Σχεδ. σ. 165) εἰς τὸ σημεῖον α' τῆς κατόψεως εἰς βάθος 1,25 μ., τοίχος τοῦ προγενοστέρου ναοῦ καὶ ἀγωγὸς ὕδατος μὲ ἐπικεχρισμένης διὰ λεπτοῦ κορασανίου τὰς πλευρὰς του.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ, εἰς τὸ σημεῖον β', ὁμοίως τοῖχοι τοῦ παλαιότερου ναοῦ καὶ εἰς βάθος 1,65 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, ψηφιδωτὸν δάπεδον, ἀνήκον προφανῶς εἰς παλαοχριστιανικὸν κτίσμα. Ἐπίσης ἀπὸ τῶν χωμάτων ἐξήχθησαν τὰ ἐξῆς : α'. μαρμαρίνη στήλη μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Κ Λ Ε Ο - Κ Ρ Ι Τ Α (διαστ. 0,73 X 0,45 μ.) (Πίν. 147 ζ), β' μαρμαρίνη στήλη μετ' ἀναγλύφου ὀρθῆς μορφῆς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς Κ Λ Ε Ο Π Α Τ Ρ Ε Χ Α Ι Ρ Ε (Πίν. 147 ζ) διαστ. 0,68 X 0,36 μ. γ'. τὸ ἄνω τμήμα μαρμαρίνης στήλης μετ' ἀναγλύφου μεγάλου ἀνθεμίου, δ'. μαρμαρίνη τετράγωνος πλάξ διαστ. 0,49 X 0,42 μ. μετ' ἀναγλύφου ἐξαφύλλου ρόδακος ἐντὸς κύκλου, ε'. μαρμαρίνη σαρκοφάγος μήκους 1,485 μ. πλάτους 0,65 καὶ ὕψους 0,565 μ. (Πίν. 148 α).

δ' ΥΠΑΤΗ

Ὁ Ἐφορος μετέβη εἰς Ὑπάτην, καὶ ἐξήτασε τὰ ἐν τῇ περιοχῇ λείψανα τῆς παλαοχριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς. Ἐκ τούτων προέκυψαν τὰ ἀκόλουθα :

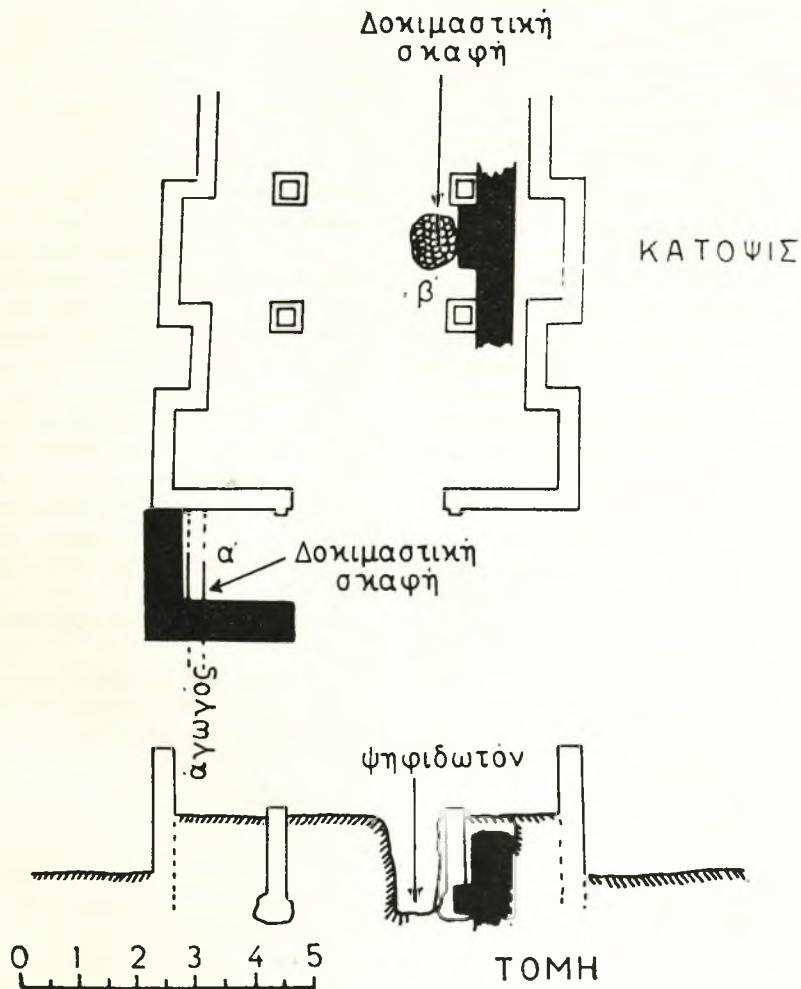
1. Βασιλικὴ παρὰ τὸ Γυμνάσιον

Ἠρεύνησεν εἰς τὸ παρὰ τὸ σημερινὸν Γυμνάσιον — παλαιὸν Βαυαρικὸν στρατώνα — μικρὸν ὀροπέδιον, ὅπου τὸ 1897 ὁ Ν. Γιαννόπουλος εἶχε

διαπιστώσει και σχεδιάσει τὰ ἐρείπια παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς (Δελτίον Ἴστ. καὶ Ἐθν. Ἑταιρ. 7 (1918) σ. 441, καὶ Γ. Σωτηρίου «Αἱ Χριστιανικαὶ Θῆβαι» σ. 186-187). Λόγω τῶν

σεισ τῆς πόλεως, ἄλλοι δὲ εἰς ἐντελῶς πρόσφατα κτήρια, φυλάκια κλπ. Μόνον εὐρείας ἐκτάσεως ἔρευνα τοῦ χώρου δύναται νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰς διδοχικὰς μορφὰς τῶν ἐν αὐτῷ κτηρίων. Ἦδη

Β Ε Λ Ι Τ Σ Α

γενομένων πρὸ ἔδων ἐργασιῶν ἰσοπεδώσεως εἰς τὸ τμήμα αὐτό, πρὸς ἐξωραϊσμόν, οἱ πιθανοὶ τοῖχοι τοῦ παλαιοχριστιανικοῦ κτηρίου δὲν διακρίνονται πλέον μεταξύ πλήθους ἄλλων ἀλληλοτετακτισμένων τοίχων, διαφόρου πάχους, τῶν ὁποίων ἀσφαλῶς τινες ἀνήκουν εἰς τὰς ρωμαϊκὰς ὀχυρώ-

τάφος βυζαντινός, τὸν ὁποῖον ἀνέσκαψε, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ὑπαρξίς ναοῦ ἐκεῖ που πλησίον, εἶναι πιθανή.

2. Ναὸς Ἁγίου Νικολάου

Εἶναι νεότερον κτίσμα ἐπὶ τῆς θέσεως προφανῶς βυζαντινοῦ ναοῦ, τοῦ ἀναγλύφου διακόσμου τοῦ

ὁποίου ὑπολείμματα ἦσαν κατεσπαρμένα περὶ τὸν ναόν, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ὑπέρθυρον μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ 9ου αἰῶνος « +Δημήτριος Πρόεδρος καὶ Κτήτωρ ὁ Κατακαλῶν », ἡ ὁποία ἀναφέρεται ἐν ἐκθέσει τοῦ κ. Σωτηρίου (βλ. Ν. Ἑλληνομν. τόμ. 13 (1916) τευχ. Γ' σ. 374). Τὸ ὄραϊον θύρωμα λαϊκῆς τέχνης, τὸ ὁποῖον εἶχε σχεδιάσει ὁ Γιαννοπούλος (ἐ. ἄ. σ. 444), ἀποδιδόμενον ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν 13ον αἰῶνα, ἐνθ' εἶναι λαϊκῆς τέχνης τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰ., κατεστράφη διὰ τὴν διευρυνθῆ ἢ εἰσοδος τοῦ ναοῦ, τὰ δὲ συντρίμματα αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀλλήν.

Παρὰ τὴν νότιον ἐξωτερικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ ὁ Ἐφορος ἀπεκάλυψε τμήμα ψηφιδωτοῦ διαπέδου, πλάτους 2 περίπου μέτρων καὶ μήκους πλέον τῶν 6 μέτρων, φέρον καλῆς τέχνης διάκοσμον συνεχομένων ρόμβων μετὰ ἐγγεγραμμένον κύκλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου παριστάνονται παντὸς εἶδους πτηνὰ (Πίν. 147 β), οἷον περιστέρα, πέρδιξ, πελαργὸς κλπ. Δυστυχῶς ἡ περαιτέρω ἔρευνα δὲν εἶναι δυνατὴ, διότι τὸ ὡς ἄνω τμήμα διαπέδου εὑρίσκεται μετὰ τὸ τοίχου τῆς ἐκκλησίας καὶ ὑψηλοῦ ἀναθηματικοῦ τοίχου τοῦ δρόμου. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐκάη τὸ 1944 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τότε δὲ ἀπωλέσθη καταστραφεῖς, ὡς ἐβεβαίωσαν τὸν Ἐφορον, καὶ ὁ χειρόγραφος κώδιξ μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ναοῦ. Ἡδὴ ὁ ναὸς ἔχει πλήρως ἀποκατασταθῆ.

3. Ναὸς Ἁγίου Γεωργίου

Ἐκάη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν τὸ 1944 καὶ ἤδη ἤρχισαν ἐργασίαι ἀνοικοδομήσεως. Εἰς τὴν ἀλλήν αὐτοῦ εἶχον συγκεντρωθῆ ἄρκεται ἀρχαιότητες, ἄγνωστον τῶρα ὑπὸ τίνος, κυρίως κορμοὶ μικρῶν κιόνων, βυζαντινὰ κιονόκρανα, βωμισκοὶ μετὰ βουκράνα καὶ βάσεις τετράπλευροι μετὰ μεγάλας ρωμαϊκὰς ἐπιγραφάς, δημοσιευθεῖσας ἤδη ὑπὸ τοῦ Γιαννοπούλου, ἐν Α.Ε. τοῦ 1912, σ. 88 - 90 κ.ἄ.

4. Ναὸς Ἁγίας Σοφίας

Εἶναι ἐκτισμένος προφανῶς ἐντὸς τοῦ χώρου παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς, τῆς ὁποίας ἡ διερεύνησις σήμερον καθίσταται ὀπωσοῦν δυσχερῆς, λόγῳ τῶν μεταγενεστέρων ὑψομετρικῶν μεταβολῶν τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὴν ἀλλήν εὑρίσκονται δύο παλαιοχριστιανικὰ κιονόκρανα.

Ἀναγνωρίσεις εἰς τὸ κατώτερον καὶ ἀρχαιότερον μέρος τῆς πόλεως, ὅπου συχνὰ εὑρίσκονται ἀρχαῖα, παρέσχον τὴν βεβαιότητα ὅτι τοῦ ἀρχαίου περιβόλου σώζονται ἱκανὰ τμήματα, καὶ ὅτι τὰ ὑπολείμματα τοῦ μέχρι καὶ τῆς παλαιοχρι-

στιανικῆς ἐποχῆς οἰκισμοῦ πρέπει νὰ εἶναι σημαντικά.

Εἰς ἓν σημεῖον τῶν ἀγρῶν τῆς Ἀθηνᾶς Μπαγασοπούλου (θέσις Κόμπα), προχείρως ἀνασκάψας, ὁ Ἐφορος ἀπεκάλυψε τμήμα ψηφιδωτοῦ διαπέδου 3,50 X 1,00 μ., 5ου ἢ 6ου αἰ. μ.Χ., μετὰ πλοχμοῦς καὶ ἄλλα διακοσμητικὰ σχέδια. Ἐκ φαινομένων τμημάτων τοίχων εὐκόλως εἰκάζεται, ὅτι πρόκειται περὶ μεγάλου παλαιοχριστιανικοῦ κτηρίου. Περαιτέρω ἀνευρεθὲν στήλην μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν: ΕΠΑΦΡΩ ΧΡΗΣΤΗ ΧΑΙΡΕ.

Ἡ χαμηλὴ παρυφὴ τοῦ χωρίου παρέχει συντρίμματα κεραμεικὰ, διαφόρων ἐποχῶν, προσέτι δὲ καὶ θραύσματα ψηφιδωτῶν διαπέδου.

Κατὰ τὴν αὐτόθι παραμονὴν τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Π. Λαζαρίδη περισυνελέγησαν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐκ τῶν ἀγρῶν, καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν τὰ κάτωθι γλυπτὰ τεμάχια, τὰ ὁποία καὶ συνεκεντρώθησαν εἰς αἶθουσαν τοῦ Γυμνασίου:

1. Δεξιὸς ὦμος καὶ τμήμα κορμοῦ ἀνδρός, ὑστερορρωμαϊκῆς ἐποχῆς, 0,32 X 0,18 μ.
- 2, 3. Πεσσίσκοι μετὰ λεοντόποδα, ὕψ. 0,79 μ.
4. Κιονίσκος μετὰ ἐλικοειδεῖς γλυφάς, 0,42 X 0,16 μ.
5. Κιονόκρανον Θεοδοσιανόν, 0,34 X 0,23 μ.
6. Βάσις κιονίσκου κωνικῆ, πλ. 0,32 μ.
7. Τμήμα μεγάλου κιονοκράνου, παλαιοχριστιανικοῦ, μετὰ λογοειδῆ φύλλα, 0,51 X 33 μ.
8. Τμήμα κιονοκράνου Ἰουστινιανείου, μετὰ ἀκανθαν εἰργασμένην διὰ τρυπάνου, 0,39 X 0,24 μ.
9. Ἀνάγλυφον ζῶον βυζαντινὸν πρὸς δεξιὰ, 0,59 X 0,26 μ.
10. Ἀνάγλυφον ζῶον πρὸς ἀριστερά, 0,62 X 0,185 μ.
11. Κιονόκρανον πεσσίσκου τέμπλου βυζαντινοῦ μετὰ γρύπα, πρὸς τὰ ἀριστερά, 0,33 X 0,20 μ.
12. Κιονόκρανον πεσσίσκου τέμπλου, 0,16 X 0,15 μ.
13. Κιονίσκος, ὕψ. 0,85 μ.
14. Πλάξ μετὰ χαμηλὸν ἀνάγλυφον δικέφαλον αἰτόν καὶ χερουβείμ, 0,52 X 0,43 μ.
15. Ἐπιτύμβιος πλάξ τουρκικῆς ἐνεπίγραφος.
16. Ἐπίθημα τουρκικῆς ἐπιτυμβίου στήλης μετὰ ἀνάγλυφα ρόδα, 0,33 X 0,30 μ.
17. Τμήμα τουρκικῆς ἐπιτυμβίου στήλης, 0,43 X 0,19 μ.

Αἱ μνημονεύμεναι ὑπὸ τοῦ Γιαννοπούλου (αὐτόθι σελ. 453 - 457) ἐβραϊκαὶ ἐπιγραφαὶ δὲν ἀνευρέθησαν.

Φ Ω Κ Ι Σ

ΓΑΛΛΑΞΕΙΔΙ

Ἐπὶ τοῦ Ἐπιμελητοῦ ἐξητάσθησαν τὰ ἐξῆς κτήρια:

1. Ναός του Σωτήρος

Είναι τό καθολικόν διαλελυμένης Μονῆς κειμένης ὀλίγα χιλιόμετρα πρὸς δυσμὰς τοῦ Γαλαξειδίου ἐπὶ πλαγιάς λόφου.

Ἐν κατόνυι ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν παραλληλόγραμμον, ἐξωτερικῶν διαστάσεων 12,00 X 5,00 μ., (ἔσωτερ. διαστ. 10,65 X 3,57 μ.), ἐνῶ εἰς τὴν ἀνωδομίαν καὶ τὴν στέγην σχηματίζεται εἰς σταυροπέδιον, μὲ ὑψηλοτέραν τὴν ἐγκαρσίαν κεραιάν (Πίν. 149 β).

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς τοιχοποιίας ἐξάγεται, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἀρχικὸν μῆκος τοῦ ναοῦ ἦτο 6,95 μ. ἐκ τῶν ὑστέρων δὲ ἐπηυξήθη πρὸς δυσμὰς εἰς μῆκος 12,00 μ., ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ καιροῦς οὗτος ὑπέστη πολλάς ἐπισκευὰς καὶ συμπληρώσεις.

Ὁ βόρειος τοίχος διατηρεῖ, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὴν ἀρχικὴν του μορφήν. Εἶναι ἐκτισμένος ἐκ κοινῆς τοιχοποιίας μὲ χρῆσιν ἀφθόνων θραυσμάτων κεράμων καὶ μίαν ζώνην ἐκ κουφικῶν γραμμάτων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εἰκονίζεται σταυρός. Ὑπὸ τὸ ἀέτωμα τῆς βορείου κεραιᾶς ἀνοίγεται δίλοβον παράθυρον, τὰ τόξα τοῦ ὁποίου εἶναι ἐξ ὀπτῶν πλίνθων, ἐπιστεφόμενα ὑπὸ ἀπλῆς σειρᾶς ὀδοντωτῆς ταινίας (Πίν. 149 γ).

Ἡ κατασκευὴ τῶν κεραιῶν τῆς στέγης εἶναι ἐπιμελεστέρα. Γίνεται χρῆσις ὀπτῶν πλίνθων εἰς ὀριζοντίας σειρᾶς (Πίν. 149 γ).

Ὁ νότιος τοίχος εἶναι ἀνακατεσκευασμένος ἐξ ὀλοκλήρου διὰ κοινῆς τοιχοποιίας, ἐνῶ εἰς τὴν νοτίαν κεραιάν τῆς σταυρικῆς στέγης ἔχει ἐφαρμοσθῆ τὸ πλινθοπερίκλειστον σύστημα.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ εἶναι ἐπιχρισμένον δι' ἀβεστοκονιάματος. Εἰς τὸν βόρειον μόνον τοῖχον σώζονται ἐκ τοῦ ζωγραφικοῦ διακόσμου, τρεῖς ὀλόσωμοι μορφαὶ καὶ ἕτεραι δύο εἰς τὰ ὑψαμίδια τοῦ διλόβου παραθύρου, ἔργα καλῆς ἐργασίας τοῦ 17ου-18ου αἰῶνος.

2. Ναός Ἁγίου Ἰωάννου

Ναὸς ἐντὸς τῆς πόλεως ἄνευ ἰδιαιτέρας σημασίας. Ἐντὸς αὐτοῦ φυλάσσεται καλῶς διατηρημένη εἰκὼν, διαστ. 1,02 X 0,73 μ., ἐν ἣ εἰκονίζεται εἰς τὸ μέσον ἡ Ἁγία Ἄννα ἐνθρονος, φέρουσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τὴν Θεοτόκον, κρατοῦσαν ὁμοίως τὸν μικρὸν Χριστόν. Ἀριστερὰ τῶν τριῶν τούτων μορφῶν ἴσταται ὁ Ἅγιος Νικόλαος, δεξιὰ δὲ ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος. Ἡ εἰκὼν φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ Μιχαήλ Δαμασκηνοῦ.

Ἐδόθησαν ὁδηγίαι εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους τοῦ ναοῦ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς εἰκόνας.

3. Μητροπολιτικὸς ναὸς Ἁγίου Νικολάου

Νεώτερα ἐκκλησία ἄνευ σημασίας. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ μέγα ξυλόγλυπτον τέμπλον, ἔργον τοῦ Μαστρο-Νικόλα ἐξ Ἡπείρου 1819 (;).

ΚΙΡΡΑ

Ἐγένετο καταμέτρησης καὶ φωτογράφησις τοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν μεσαιωνικοῦ πύργου, ἐκτισμένου δι' ἀρχαίων ὀλικῶν.

ΔΕΛΦΟΙ

Κατόπιν τυχαίου εὐρήματος διεπιστώθη ἐν τῷ χωρίῳ Δελφοί, ὑπὸ τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Στάδιον, ἡ ὑπαρξίς βασιλικῆς παλααιοχριστιανικῆς μετὰ ψηφιδωτοῦ διαπέδου.

Ἡ βασιλικὴ ἀπεκαλύφθη πλήρως δι' ἀνασκαφῆς γενομένης δαπάναις τῆς Ὑπηρεσίας (1959), ἀπετυπώθη καὶ ἐφωτογραφήθη.

Τὸ ἀξιόλογον ψηφιδωτὸν δάπεδον αὐτῆς, καλύπτον μόνον τὸ μεσαῖον κλίτος, μετεφέρθη διὰ συνεργείου τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως καὶ ἐτοποθετήθη πρὸ τοῦ Μουσείου τῶν Δελφῶν, τὸ δὲ κτήριον σχήματος ἀπλῆς τρικλίτου βασιλικῆς μετὰ νάρθηκος, σωζόμενον εἰς τινὰ σημεῖα μέχρις ὕψους 1.80 μ. κατεχώσθη καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν ὁδὸν (βλ. Β.С.Н. 1959, σ. 752 - 756) (Πίν. 149 α, δ, καὶ 150).

ΠΑΥΛΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

*

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Α' *Εἰσαγωγικά* (1956 - 1959). Συνεπληρώθησαν τελευταίως ὀγδοήκοντα ἔτη ἀπὸ τῆς ἀπελευθέρωσεως τῆς Θεσσαλίας (1881 - 1961). Τί ἐπετελέσθη κατὰ τὸ μακρὸν αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς χώρας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτεθῆ ἔδῳ. Χρονογραφικῶς μόνον σημειοῦνται οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρεῦνης τῆς περιοχῆς, ὡς εἰσαγωγῆ, τρόπον τινά, τῆς ἀναδρομικῆς ἐκθέσεως.

1. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐρεῦνης τῆς θεσσαλικῆς Προϊστορίας δύο εἶναι οἱ κυριώτεροι σταθμοί: Πρῶτον, αἱ προδρομικαί, ἀλλὰ θεμελιώδεις ἀνασκαφικαὶ ἐρευναι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ Χρ. Τσουντα εἰς τὸ Διμήνι καὶ τὸ Σέσκλον (1901 - 1903), τὰς δύο πασιγνώστους ἔκτοτε προϊστορικὰς ἀκροπόλεις τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλου. Τὰ πορίσματα τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων τοῦ Τσουντα, πλουτισθέντα κατόπιν διὰ τῶν συμπληρωματικῶν ἐρευνῶν τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς ὑπὸ τὸν Α. J. B. Wace (1907 - 1910), ἀποτελοῦν ἀκόμη καὶ σήμερον τὰς βάσεις τῶν γνώσεών μας περὶ τῆς προϊστορίας τῆς χώρας.

Ἐπειτα, ἡ προϊστορία τῆς Θεσσαλίας ἐγένετο καὶ πάλιν ἀντικείμενον συστηματικῆς ἐρεῦνης